

Helse- og omsorgsdepartementet
Postboks 8011 Dep.
0030 OSLO

Fellesorganisasjonen (FO)
Mariboegate 13
0183 Oslo

Postadresse:
Pb. 4693 Sofienberg
0506 Oslo

Telefon:
+47 919 19 916

E-post:
kontor@fo.no

Deres referanse
Vår referanse 20/00010-171
Vår dato 09.07.2020

Bankgiro: 9001.06.35674

Bankgiro kontingent:
9001.08.71394

Org.nr:
870 953 852 MVA

Høring av Autisme- og Tourettesutvalgets innstilling NOU 2020:1 - Tjenester til personer med autismespekterforstyrrelser og til personer med Tourettes syndrom

fo.no

Fellesorganisasjonen (FO) er fagforeningen og profesjonsforbundet for over 30.000 barnevernspedagoger, sosionomer, vernepleiere og velferdsvitere. Mange av våre medlemmer jobber i kommunale helse- og omsorgstjenester, spesialisthelsetjenesten, Nav og andre områder hvor personer med autisme og tourette er tjenestemottakere.

FO synes utvalget har gjort en grundig utredning som gir grunnlag for mange gode anbefalinger om endringer som skal bidra til en bedre og mer helhetlig tjeneste til personer med autisme og tourette.

Utvalgets anbefalinger synliggjør til dels store mangler i dagens tjenestetilbud, og er et godt utgangspunkt for å utarbeide og igangsette konkrete tiltak for et bedre og mer helhetlig tjenestetilbud, basert på kunnskap om behovene til personer med autisme og tourette. Anbefalingene omfatter et bredt spekter av tiltak som handler om utfordringer på ulike livsområder og for hele livsløpet. Vår vurdering er at det vil bli for omfattende å kommentere på alle anbefalingene. I vårt høringssvar har vi derfor valgt å kommentere på tema som FO er spesielt opptatt av, og som vi håper departementet vil ta meg seg i det videre arbeidet med å bedre kvaliteten på tjenestene til denne brukergruppen.

FO gir innspill til anbefalingene fra autisme og touretteutvalget på følgende tema:

- **Kompetanse**
- **Kvalitet i tjenesten**
- **Mestring og selvbestemmelse**

FO lanserte i juni 2020 oppsummering av en kartleggingsundersøkelse om kompetansesituasjonen i hjemmebaserte tjenester til personer med utviklingshemming¹. Den viser blant annet lav kompetanse og utstrakt bruk av deltid i

¹ <https://www.fo.no/getfile.php/1329828-1591950031/Filer/Rapport%20om%20kompetanse%20i%20tjenester%20til%20utviklingshemmede%20-%20nettversjon.pdf>

disse tjenestene. Under en tredjedel av ansatte i tjenesten har universitets- /høyskoleutdanning. Av disse er kun ti prosent vernepleiere. Basert på resultatene fra kartleggingsundersøkelsen mener FO det er grunn til å stille spørsmål ved forsvarligheten i tjenestene. Vi mener undersøkelsen også gir et bilde av situasjonen i kommunale tjenester for personer med autisme og tourette.

Kompetanse:

Utvalget foreslår å innføre lovkrav om vernepleiere i kommunale helse- og omsorgstjenester. FO støtter dette forslaget. Vi mener dette er et viktig grep for å sikre forsvarlige tjenester til personer med autisme og tourette. Et slikt lovkrav kan også sikre bedre kvalitet i tjenester til personer med annen funksjonsnedsettelse fordi kompetansen blir tilgjengelig i alle kommuner.

Vernepleiere har kompetanse som retter seg spesielt mot personer med nedsatt funksjonsevne, utviklingshemming, autisme og tourette. Blant annet i miljøterapeutisk arbeid, relasjons- og kommunikasjonskompetanse, alternativt supplerende kommunikasjon (ASK) og rettigheter til personer med nedsatt funksjonsevne. Vernepleierne har også kompetanse om vilkår for bruk av tvang, alternativer til bruk av tvang og hvordan tvang kan forebygges. Et vilkår for tvangstiltak er at tiltaket skal utøves av ansatte med formell kompetanse.

En rekke utredninger og tilsyn har konkludert med svikt i tjenesten og at det er behov for tiltak som kan sikre at tjenestene er forsvarlige, har høy kvalitet og utøves av ansatte med riktig kompetanse. Økt kompetanse, kvalitet og innhold i tjenestetilbudet rettet spesifikt inn mot denne gruppen, vil også føre til bedre tjenester personer med andre funksjonsnedsettelse.

FO støtter utvalgets anbefalinger under kapittel 8.2.6.2 og 3 om å *sikre riktig kompetanse i kommunale tiltak og tjenester, og styrke grunn- og videreutdanning innen helse- og sosialfag:*

- Krav om vernepleiere i kommunale helse- og omsorgstjenester lovfestes.
 - o FOs anbefaling er at 70% av ansatte i tjenestene til utviklingshemmede skal ha relevant helse- og sosialfaglig utdanning, hvorav hovedtyngden skal være vernepleiere.
- Det innføres obligatoriske opplæringsprogram med kompetansekrav for ansatte.
 - o Et viktig krav her må være at denne opplæringen *ikke* erstatter ansatte med relevant helse- og sosialfaglig utdanning, men kommer i tillegg. Dette for å sikre at alle ansatte har den kompetansen som er nødvendig for å yte gode og forsvarlige tjenester.
- Det innføres krav om at grunnutdanningene innen helse- og sosialfaglige studier skal inneholde undervisning om nevroutviklingsforstyrrelser.
 - o Helsesykepleiere og leger har ansvar for rutinemessig oppfølging av alle barn gjennom de obligatoriske helsekontrollene. Det er derfor svært viktig at de har grunnleggende kompetanse om nevroutviklingsforstyrrelser generelt, og om autisme og tourette spesielt, slik at barn med denne typen utviklingsforstyrrelse oppdages tidligere, og at tilrettelegging og tidlig intervensjon kan igangsettes.

Kvalitet i tjenesten:

Vi har mye kunnskap om hva som skal til for å yte tjenester av god kvalitet. Det handler i stor grad om kompetanse og kunnskap, tilgjengelige ressurser, organisering, ledelse,

samarbeid og brukerinvolvering. Dette er viktige forutsetninger for god kvalitet på tjenester i hvert enkelt ledd. Tjenestene må ha tilstrekkelig bemanning og organiseres slik at brukerne får et helhetlig og tilpasset tjenestetilbud basert på tverrfaglig samarbeid.

FO mener vernepleiere, sosionomer og barnevernspedagoger må være representert i tverrfaglige team og tverrfaglig samarbeid både i primærhelsetjenesten og i spesialisthelsetjenesten. Kvalitet og tilgjengelighet må være uavhengig av hvor i landet man bor. Utvalget anbefaler blant annet at organiseringen av tverrfaglig enhet for nevrouviklingsforstyrrelser i helseforetakene må få en mer enhetlig organisering over hele landet. Det vil gjøre tjenesten mer oversiktlig og lettere tilgjengelig for henvisende instans, pasient og pårørende.

FO støtter utvalgets anbefalinger under kapittel 8.2.3, 8.2.4 og 8.2.5 om *tilgang og kvalitet, organisering og ansvar og samhandling og sammenheng*:

- Det etableres tverrfaglige enheter for nevrouviklingsforstyrrelser i alle helseforetak, med ansvar for utredning, diagnostisering, behandling og oppfølging.
- Enhetene dekker pasientens behov for tverrfaglig helsehjelp for somatiske og psykiske tilleggsversker, rus og utfordrende atferd.
- Alle helseforetak skal ha tilbud om tjenester og døgnplasser for pasienter i alle aldersgrupper med autisme og tourette og sammensatte lidelser.
- Autismen og tourette inkluderer i oversikt over tilstander i prioriteringsveilederen for psykisk helsevern for voksne.
- Personer med autisme og tourette inkluderer som prioritert målgruppe ved videre utprøving av og implementering av strukturerte oppfølgingsteam og primærhelseteam i kommunene.
- Det utarbeides nasjonale faglige retningslinjer for autisme og tourette.
- Ansvarsfordeling og samarbeid om habiliteringstjenester mellom primær- og spesialisthelsetjenesten beskrives i samarbeidsavtale mellom kommuner og helseforetak.
- Det gjennomføres tilsyn med tjenestene til personer med autisme og tourette.

Mestring og selvbestemmelse:

En vesentlig betingelse for mestring og selvbestemmelse for personer med autisme og tourette, er at utfordringer blir oppdaget og tiltak iverksatt. Tidlig intervensjon og tilrettelagte tiltak vil være til stor hjelp for den enkeltes læring og utvikling på alle livsområder, og påvirke evnen til mestring og selvbestemmelse gjennom hele livsløpet.

FO er enig i at kunnskap om diagnosen, informasjon om tilgjengelige lærings- og mestringsstrategier, muligheter og rettigheter, tilpasset utfordringene i ulike perioder av livsløpet, må tilbys personer med diagnose og deres pårørende. God oppfølging, tilrettelegging og tilpassede hjelpemidler, vil for mange være helt avgjørende for å oppnå best mulig fungering i barnehage, skole, utdanning og arbeid. På alle samfunnsområder i dagliglivet, med venner, kjæreste, ektefelle, barn og familie.

Mange personer med autisme og tourette har problemer med å forholde seg til mange ulike mennesker de ikke har en nær relasjon til. Organiseringen av hjelp gjennom tradisjonelle kommunale tjenester med mange ulike personer å forholde seg til, og begrenset mulighet til å bestemme når, hvor og hvordan bistanden skal gis, vil derfor være en særlig utfordring.

FO støtter utvalget i at ordningen med brukerstyrt personlig assistanse (BPA) er godt egnet for denne gruppen brukere, og anbefales også for de som har mindre bistandsbehov enn det som følger av vilkårene for BPA. FO vil likevel presisere at kravet til kompetanse gjelder uansett hvilken form for organisering man velger.

FO støtter utvalgets anbefalinger under kapittel 8.2.2 om *mestring og selvbestemmelse*.

For å imøtekomme kravet om styrket mestring og selvbestemmelse foreslår utvalget at:

- Lærings- og mestringstilbudene for utvalgets grupper og deres pårørende må styrkes.
- Tiltak og tjenester for å styrke egenmestring iverksettes av tjenesteyter i samarbeid med bruker og eventuelt pårørende.
- Retten til å utvikle og benytte alternative kommunikasjonsformer må også gjelde i helse- og omsorgstjenestene.
- BPA-ordningen utformes slik at den imøtekommer behovene til personer med autisme og tourette.

Utredningen om tjenester til personer med autismespekterforstyrrelser og personer med Tourettes syndrom har klart å synliggjøre en rekke mangler i tjenestene til denne gruppen brukere, og gitt gode anbefalinger som kan bidra til å bedre tjenestetilbudet. Utvalget viser til flere andre utredninger som også har pekt på utfordringer og mangler knyttet til kvalitet og innhold i tjenestene til personer nedsatt funksjonsevne. FO håper denne kunnskapen blir brukt til å bedre kvaliteten og kompetansen i tjenestene på alle nivå. Målet må være at tjenestene skal ha høy faglig kvalitet og være tilgjengelig for alle brukere uavhengig av hvor i landet du bor.

Med vennlig hilsen

Sign
Mimmi Kvisvik
Forbundsleder

Sign
Allis Aresdatter
Rådgiver